

Nd.

546. Frumvarp til laga

[249. mál]

um Bjargráðasjóð.

(Lagt fyrir Alþingi á 92. löggjafarþingi, 1971—1972.)

1. gr.

Bjargráðasjóður er sjálfstæð stofnun, sameign ríkisins, sveitarfélaganna og Stéttarsambands bænda. Eignaraðilar bera ekki ábyrgð á skuldbindingum sjóðsins umfram árleg, óafturkræf framlög sín til hans skv. 5. gr. laga þessara.

Heimili og varnarþing Bjargráðasjóðs er í Reykjavík.

2. gr.

Stjórn Bjargráðasjóðs er skipuð fimm mönnum, ráðuneytisstjóra félagsmálaráðuneytisins, sem er formaður stjórnarinnar, fiskimálastjóra, formanni Búnaðarfélags Íslands, formanni Sambands íslenskra sveitarfélaga og formanni Stéttarsambands bænda. Sé einhver stjórnarmanna forfallaður, tekur varamaður hans í viðkomandi starfi sæti í stjórninni.

3. gr.

Stjórn sjóðsins hefur á hendi stjórn hans og tekur ákvarðanir um afgreiðslu á umsóknum um fyrirgreiðslu úr deildum sjóðsins, styrk- og lánveitingar.

Stjórnin ræður forstjóra og annað starfslíð sjóðsins og ákveður kaup þess og kjör í samræmi við launakerfi opinberra starfsmanna. Heimilt er þó stjórninni að semja við Lánasjóð sveitarfélaga eða aðra stofnun, sem henta þykir, um sameiginlega framkvæmdastjórn, skrifstofuhald og rekstur sjóðsins.

4. gr.

Bjargráðasjóður skiptist í tvær deildir, almenna deild og búnaðardeild. Halda skal bókhaldi hvorrar deildar um sig aðgreindu. Rekstrarkostnaður sjóðsins greiðist úr almennu deild hans.

5. gr.

Árlegar tekjur Bjargráðasjóðs eru:

- a. Framlög sveitarfélaga, sem nema skulu kr. 50.00 fyrir hvern íbúa sveitarfélags miðað við þjóðskrá 1. desember undanfarið ár.

- b. 0.25% af söluvörum landbúnaðarins, sbr. 2. gr. laga nr. 38 15. febrúar 1945, um stofnun búnaðarmálasjóðs.
- c. Framlag ríkissjóðs, sem nema skal samanlögðum framlögum samkvæmt stafliðum a og b þessarar greinar.
- d. Vextir af fé sjóðsins.

6. gr.

Tekjur sjóðsins skiptast þannig milli deilda:

- a. Í almennu deild sjóðsins renna 75% af framlögum sveitarfélaga skv. 5. gr. a-lið og jafnhá fjárhæð af framlagi ríkissjóðs skv. 5. gr. c-lið, svo og vaxtatekjur sjóðsins.
- b. Í búnaðardeild rennur allt framlag skv. 5. gr. b-lið, 25% af framlögum sveitarfélaga skv. 5. gr. a-lið og sá hluti af framlagi ríkissjóðs skv. 5. gr. c-lið, sem ekki rennur til almennu deildar sjóðsins skv. a-lið þessarar greinar.

7. gr.

Framlög sveitarfélaganna innheimtir félagsmálaráðuneytið með því að draga þau frá úthlutun til þeirra úr Jöfnunarsjóði sveitarfélaga.

Framlag ríkissjóðs greiðist með jöfnum, mánaðarlegum greiðslum.

Framleiðsluráð landbúnaðarins innheimtir húvörugjald skv. 2. gr. laga nr. 38 frá 15. febrúar 1945 og greiðir Bjargráðasjóði hluta hans af gjaldinu skv. 5. gr. b-lið, eftir því sem gjaldið innheimtist.

8. gr.

Hlutverk almennu deildar sjóðsins er að veita einstaklingum, fyrirtækjum og sveitarfélögum fjárhagsaðstoð til að bæta meiri háttar tjón á fasteignum og lausafé af völdum náttúruhamfara, svo sem óveðurs, flóða og vatnavaxta, skriðufalla, snjóflóða, jarðskjálfta og eldgosa.

9. gr.

Hlutverk búnaðardeildar er að veita einstaklingum eða sveitarfélögum fjárhagsaðstoð til

- a. að bæta meiri háttar tjón vegna búfjárdauða af völdum sjúkdóma eða af slysum, þegar gáleysi eiganda verður eigi um kennt;
- b. fóðurkaupa vegna grasbrests af völdum kulda, kals eða óþurrka til að afstýra óeðlilega mikilli förgun búfjár;
- c. að bæta uppskerubrest á garðávöxtum;
- d. að veita fjárhagsaðstoð vegna verulegs afurðatjóns á sauðfé og nautgripum. Um fjárhagsaðstoð skv. grein þessari fer skv. reglum, er sjóðstjórn setur.

10. gr.

Fjárhagsaðstoð þeggja deilda sjóðsins samkvæmt 8. og 9. gr. laga þessara er ýmist fólgin í styrkveitingum eða veitingu vaxtalausra lána. Lánstími skal að jafnaði vera 5 ár. Ef um meiri háttar tjón er að ræða, er sjóðstjórn heimilt að veita fyrirgreiðslu eingöngu í formi styrkja.

Lán, sem veitt eru einstaklingum eða fyrirtækjum úr deildum sjóðsins, skulu tryggð með sjálfskuldarábyrgð sveitarfélags eða annarri tryggingu, sem sjóðstjórn metur gilda.

Umsóknir um aðstoð skulu hafa borizt stjórn sjóðsins innan eins árs, frá því að tjón varð, ella verða þær ekki teknar til greina.

11. gr.

Nú er um að tefla almenn bótaskyld tjón í einu byggðarlagi eða fleirum, og getur þá stjórn Bjargráðasjóðs skipað nefnd til þess að rannsaka tjónin og gera tillögur til stjórnar sjóðsins um aðstoð vegna þeirra.

Kostnaður vegna slíkra nefndarstarfa greiðist úr þeirri deild sjóðsins, sem veitir aðstoð vegna tjónanna.

12. gr.

Nú hefur sveitarstjórn notið aðstoðar Bjargráðasjóðs vegna samfellds harðæris í tvö ár eða lengur, og er þá stjórn sjóðsins heimilt að ákveða, að frekari aðstoð til sveitarstjórnarinnar skuli vera styrkur, ef um er að ræða áframhaldandi samfellt harðæri í sveitarfélaginu, enda verði tjón af völdum harðærisins talið nema a. m. k. þriðjungur tekna sveitarsjóðs á því ári.

13. gr.

Séreignir sýslu- og bæjarfélaga við gildistöku laga þessara skulu vera í vörzlu alnennu deildar sjóðsins og ávaxtast í Lánasjóði sveitarfélaga, sbr. þó 3. mgr. þessarar greinar.

Ef hallæri ber að höndum, á hvert sýslu- og bæjarfélag tilkall til þessarar séreignar sinnar til útbýtingar eftir reglum, sem sýslunefnd eða bæjarstjórn hefur samþykkt þar um, enda samþykki ráðherra slíka ráðstöfun að fengnu álit stjórnar sjóðsins. Skýrslu um úthlutun þessa skal viðkomandi sýslunefnd eða bæjarstjórn senda stjórn sjóðsins að úthlutun lokinni.

Heimilt er stjórn Bjargráðasjóðs að veita deildum sjóðsins lán af séreignafé skv. þessari grein gegn almennum vöxtum af sparifé.

14. gr.

Ársreikningar sjóðsins skulu fullgerðir fyrir febrúarlok ár hvert. Sjóðstjórn felur löggiltum endurskoðanda að endurskoða reikninga sjóðsins, og skal endurskoðun að jafnaði lokið fyrir 30. apríl ár hvert.

Að endurskoðun lokinni skal birta reikninga sjóðsins í B-deild Stjórnartíðinda.

15. gr.

Fé Bjargráðasjóðs, sem ekki hefur verið ráðstafað samkv. 8.—13. gr. laga þessara, skal ávaxtað í Lánasjóði sveitarfélaga og banka með ríkisábyrgð samkvæmt nánari ákvörðun stjórnarinnar.

Nú hrekkur fé annarrar hvorrar deildar sjóðsins eigi til að veita þá aðstoð, sem nauðsyn krefur samkvæmt lögnum og að mati sjóðstjórnar, og er þá sjóðstjórninni heimilt að lána fé milli deilda án vaxta. Einnig er ríkisstjórninni heimilt að ábyrgjast nauðsynleg lán fyrir sjóðinn eða veita honum lán úr ríkissjóði gegn veði í eignum og tekjum sjóðsins.

16. gr.

Skuldabréf fyrir lánnum, sem Bjargráðasjóður tekur samkvæmt 15. gr. laga þessara, skulu undanþegin stimpilgjöldum og ríkisábyrgðargjöldum. Einnig skulu undanþegin stimpilgjöldum skuldabréf fyrir lánnum, sem sjóðurinn veitir, svo og skuldabréf til sveitarfélaga vegna endurlána til einstaklinga.

17. gr.

Í reglugerð, sem stjórnin semur og ráðherra staðfestir, skal setja nánari reglur um sjóðinn og starfsemi hans, þ. á m. nánari skilyrði fyrir veitingu fjárhagsaðstoðar, um upplýsingar, vottorð og önnur gögn, sem fylgja skulu umsóknnum og um dráttarvexti af vanskilagreiðslum.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1973. Jafnframt falla úr gildi lög nr. 82 frá 29. desember 1967, um Bjargráðasjóð Íslands, lög nr. 84 frá 31. desember 1968,

lög nr. 99 frá 31. desember 1969 og lög nr. 72 frá 30. apríl 1970, öll um breytingu á hinum fyrstnefndu lögum.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Bjargráðasjóður Íslands var stofnaður með lögum nr. 45 frá 10. nóvember 1913. Þótt breytingar hafi verið gerðar á lögum um hann á undanförunum árum, hefur engin heildarendurskoðun þeirra átt sér stað, en hin síðari ár hefur komið í ljós, að ýmis ákvæði laganna eru orðin úrelt. Með frv. því, sem hér liggur fyrir er leitast við að bæta úr þessu.

Helztu breytingar, sem felast í frv. eru þessar:

1. Nafni sjóðsins er breytt í samræmi við málvenjur í Bjargráðasjóður. Tekið er fram í 1. gr., að sjóðurinn sé sjálfstæð stofnun, sameign þeirra aðila, sem leggja honum til árleg, óafturkræf framlög, en slíkt ákvæði var ekki í eldri lögum.
2. Skv. frv. verða deildir sjóðsins tvær: almenn deild og búnaðardeild, en skv. gildandi lögum eru deildir sjóðsins þrjár: séreignadeild, sameignadeild og afurðatjónadeild landbúnaðarins. Gert er ráð fyrir, að séreignadeild sýslu- og bæjarfélaga verði lögð niður sem sérstök deild í sjóðnum og því verði ekki lögð óafturkræf framlög til séreigna, en eldri ákvæði um ráðstöfun séreigna sýslu- og bæjarfélaga haldist óbreytt.
3. Gleggri ákvæði eru sett um verkefnaskiptingu deilda sjóðsins en nú eru í lögum, sbr. 8. og 9. gr. frv. Ágreiningur hefur orðið milli bjargráðastjórnar og ríkisendurskoðunar vegna hinna óljósu ákvæða um þessi efni, sem nú gilda.
4. Ákvæðin um framlög eignaraðila til sjóðsins eru óbreytt frá gildandi lögum. Hins vegar breytast ákvæðin um skiptingu þessara framlaga milli deilda. Skv. gildandi lögum rennur helmingur af framlagi sveitarfélaga til séreignadeildar sýslu- og bæjarfélaga, en fjórðungur þeirra framlaga rennur til sameignadeildar og fjórðungur til afurðatjónadeildar. Skv. frv. rennur 75% af framlagi sveitarfélaganna til almennu deildar sjóðsins og 25% til búnaðardeildar, og er gert ráð fyrir, að mótfamlög ríkissjóðs skiptist í sömu hlutföllum milli deildanna. Að öðru leyti er óbreytt skipan skv. frv. á framlögum til búnaðardeildar (áður afurðatjónadeildar), sbr. 6. gr. frv.
5. Það nýmæli er í frv., sbr. 11. gr., að stjórn sjóðsins sé heimilt að skipa nefnd til að rannsaka tjón og gera tillögur um aðstoð, þegar um er að ræða almenn tjón í heilum byggðarlögum. Undanfarið ár hefur landbúnaðarráðherra skipað slíka harðærisnefnd. Eðlilegra virðist, að stjórn sjóðsins geri það, þar eð sú aðstoð sem veita skal, er að jafnaði veitt úr sjóðnum. Stjórn sjóðsins hefur jafnan leitað umsagnar Búnaðarfélags Íslands um harðærisvandamál landbúnaðarins og mun væntanlega gera það framvegis.
6. Þá felst nýmæli í 12. gr. frv. um heimild til styrkveitinga til sveitarstjórna, sem búið hafa við samfellt harðæri í tvö ár eða lengur og notið aðstoðar Bjargráðasjóðs af þeim sökum. Til þess að þessi heimild verði notuð verða þó tíón af völdum harðærisins að nema a. m. k. þriðjungi af tekjum sveitarfélagsins.
7. Varðandi ávöxtun á eignum sjóðsins, sem ekki eru bundnar í útlánum hjá einstaklingum, félögum eða sveitarfélögum skv. tilgangi deildanna, eru nýmæli í 13. og 15. gr. Skv. 13. gr. skulu séreignir sýslu- og bæjarfélaga ávaxtast í Lánasjóði sveitarfélaga og annað handbært fé sjóðsins ávaxtast í Lánasjóði sveitarfélaga og banka með ríkisábyrgð eftir nánari ákvörðun sjóðstjórnarinnar, sbr. 15. gr. Eðlilegt virðist, að Lánasjóður sveitarfélaga njóti þess hag-ræðis, þar eð aðstoð sú, sem sjóðurinn veitir er afar misjöfn í hinum ýmsu sveitarfélögum og einmitt þau sveitarfélög, sem minnstrar aðstoðar njóta hjá sjóðnum, eru mörg hver í brýnni þörf fyrir lánsfé.